

Ὡς εὐτυχέωσιν οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ νὰ ἀνατραφῶσι καὶ αὐθις ἀπαξ τοῦλάχιστον καλῶς καὶ νὰ διοικηθῶσι πατρικῶς, καὶ τότε εἰμεθα πεπεισμένοι πληρέστατα ὅτι οὐχὶ μόνον τὸν ἑαρόβαρον κόσμον τῆς Ἀσίας θὰ ἐκπλήξωσι μὲ θαύματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν πεπολιτισμένον τῆς Εὐρώπης ἢ καὶ αὐτῆς τῆς Δύσεως.

Περὶ θηλασμοῦ.

Κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸν τοκετὸν μῆνας τὰ βρέφη τρέφονται ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ γάλακτος, τροφῆς ὑπὸ τῆς φύσεως προωρισμένης αὐτοῖς, ἀρμοδιωτάτης διὰ τὰ πεπτικά αὐτῶν ὄργανα, τελείας, ἐντελῶς ἀφομοιουμένης διὸ καὶ καταληπτοτάτης διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀφομοιώσεως πολλῶ ὑπερτερούσης κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην τὴν ἀποσύνθεσιν.

Καί τινα μὲν τῶν βρεφῶν ἐκμυζῶσι τὸ γάλα ἐκ τῶν μασῶν τῆς μητρὸς αὐτῶν, ἕτερα ἐκ μισθωτῆς τροφῆς, ἢ καὶ ἐκ τῶν μαστῶν θήλειός τινος ζώου. Ἄλλα δὲ πάλιν γαλακτοτροφοῦνται διὰ τῆς ἐκμυζητικῆς φιάλης, τοῦ κυάθου, ἢ τοῦ κοχλιαρίου κτλ. Ἄπαντες οἱ διάφοροι οὗτοι τρόποι δι' ὧν γαλακτοτροφοῦνται τὰ βρέφη περιλαμβάνονται ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπωνυμίαν *θηλασμός*. Καὶ ὅσάκις μὲν τὸ βρέφος θηλάζῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἢ ἔμμιστον τροφὴν ὁ θηλασμός *καλεῖται φυσικὸς*, *τεχνητός* δὲ ὅσάκις γαλακτοτροφῶνται διὰ τῶν μαστῶν θήλειος ζώου, τῆς ἐκμυζητικῆς φιάλης κτλ. καὶ τέλος *μικτός* ὅταν δι' ἀμφοτέρων τῶν τρόπων αὐτῶν.

Α'. Περὶ τοῦ φυσικοῦ θηλασμοῦ.

1. Περὶ τοῦ διὰ τῆς μητρὸς θηλασμοῦ.

Ἐν τῶν ἱερωτέρων τῆς μητρὸς καθηκόντων εἶναι ὁ θηλασμός τοῦ βρέφους διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς γάλακτος, ἐκπληρουμένου οὕτω καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς φύσεως, προετοιμασάσης διὰ τὸ νεογνὸν γάλα ἀραιὸν μὲν τὸ πρῶτον, βαθμυδὸν δὲ πυκνότερον· γάλα ὠφελιμώτατον τῷ νεογνῷ, καὶ ἀρμοδιώτατον, ὡς προεῖρηται, διὰ τὰ πεπτικά αὐτοῦ ὄργανα.

Ἡ ὠφέλεια τοῦ μητρικοῦ θηλασμοῦ ἐστὶ προδηλοτάτη. Πολλὰκις λεπταὶ γυναῖκες, τῶν ὁποίων τὸ γάλα κατὰ τὸ φαινόμενόν ἐστι μετρίας ποιότητος, τρέφουσι κάλλιστα τὰ τέκνα αὐτῶν, ἂν δὲ, ἐκ τῆς καλῆς τοῦ θρέμματος αὐτῶν θέας ὀρμώμενοι, ἀναθέσωμεν εἰς αὐτὰς τὸν θηλασμόν ζένων παιδίων, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ταῦτα δὲν τρέφονται προσηκόντως, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα μαραίνονται, ἐνίοτε καὶ φθίνουσιν. Ἡ μὲν θηλάζουσα τὸ βρέφος αὐτῆς κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον εἶναι μήτηρ, ἐλλείπουσιν ἢ μητρικὴ ἀφοσίωσις, ἢ ἀμοιβαία μετὰ τοῦ μητρὸς καὶ τέκνου προσήλωσις· τὸ δὲ ἱερὸν αὐτὸ καθήκον, μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ τσαύτης στοργῆς ὑπὸ τῶν ζώων αὐτῶν εκπληρούμενον, παραμελεῖται πολλάκις ὑπὸ τῶν γυναικῶν χάριν τῆς ἡσυχίας αὐτῶν, τῶν τέρψεων, ἢ τῶν κακῶς ἐννοουμένων κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων.

Ὁ θηλασμός ἄλλως τε ὠφελεῖ λίαν τὰς μητέρας. Τακτοποιεῖ τὴν ἐπιλόχιον κατάστασιν, μετριάζει ἢ ἐπέχει τὴν πυρετὴν τοῦ γάλακτος, ἐξουδετερώνει τὴν τυχόν ὑπάρχουσαν πρὸς τὰς μητρορραγίας καὶ τὰς φλεγμονὰς τῆς μήτρας, τοῦ περιτοναίου κτλ. διάθεσιν καθόσον πρὸς παραγωγὴν τοῦ γάλακτος καταναλίσκονται πολλαὶ οὐσίαι, αἵτινες ἄνευ τοῦ θηλασμοῦ ἠδύνατο, ἐρεθιστικῶς ἐνεργῶσαι, νὰ ἐπιφέωσι τὰ προρρήθέντα νοσήματα. Ὁ θηλασμός ἐλαττώνει προστέτι τοὺς ἀφθόνους ἐπιλοχίους ἰδρώτας, καὶ προλαμβάνει τὰ ἐκ τούτων προκκλούμενα ἐξανθήματα, τοὺς ῥευματισμούς, τὰ ὑπερβολικὰ ἢ τὰ ἐπὶ πολὺ παρατείνόμενα λόγια, τὰς κεφαλαλγίας, μετ' ἀποπτώσεως τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς συνοδευόμενας, τὰς ἐξογκώσεις καὶ σκληρύνσεις τῶν μαστῶν κτλ.

ἔχει λοιπὸν ὁ θηλασμός ἐν ἀρχῇ τοὺς χαρακτῆρας κριτικῆς ἐκρύψεως, καὶ παρὰ ταῖς πολλαῖς τῶν γυναικῶν ἐνεργεῖ καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν διάρκειαν ἀντιπερισπαστικῶς.

Ἀλλ' ἡ ὑποχρέωσις αὕτη τῶν μητέρων τοῦ θηλάζειν τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα δὲν εἶναι ἀπόλυτος. Ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ὁ μητρικὸς θηλασμός εἶναι ἀδύνατον νὰ γείνη, καὶ ἕτεραι καθ' ἃς δεόν ἢ ἀπαγορευθῇ, καθόσον βλάπτεται διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος τὸ βρέφος, ἢ καθόσον βλάπτεται διὰ τοῦ θηλασμοῦ ἡ μήτηρ.

Δὲν πρέπει ἐπομένως νὰ μιμηθῶμεν τὸν συγγραφεὰ τοῦ Ἑμιλίου, ἐπιβάλλοντα ταῖς γυναῖξιν ἀπάσαις, ἄνευ ἐξαιρέσεώς

τινος, τὸ χρέος τοῦ θηλάζειν τὰ ἐαυτῶν τέκνα, οἷαδήποτε καὶ ἂν ᾗ ἡ σωματικὴ αὐτῶν κατάστασις.

Καὶ ἀνέφικτος μὲν ἀποβαίνει ὁ θηλασμός ἐνεκα ἀτρησίας, ἐλ-
λείξεως, ἢ ὑπερβολικοῦ μήκους τῆς θηλῆς. Ἀνέφικτος ἐπίσης
ἀποβαίνει ὁ θηλασμός, ἐπὶ τινα τοῦλάχιστον χρόνον, ὡς ἐκ τῆς
βραχύτητος, τῆς ἐπιπεδώσεως, ἢ τῆς παραμορφώσεως ἐν γένει
τῆς θηλῆς, ἢ ἐνεκα τῶν κατὰ τὴν θηλὴν ἐδραζουσῶν περιβρώ-
σεων, ῥαγάδων, ῥωγμῶν, καὶ ἑτέρων τοῖς μαστοῖς νοσημάτων,
ὅταν δὲν ἐλήφθησαν πρὸ τοῦ τοκετοῦ τὰ πρὸς βελτίωσιν ἢ
πρόληψιν αὐτῶν κατάλληλα μέσα. Λέγομεν δὲ ἐπὶ τινα χρόνον,
καθότι ἢ μὲν βραχύτης, ἢ συμπίσεις, ἢ παραμόρφωσις ἐν γένει
τῆς θηλῆς, συχνότατα οὕτω καὶ ὀρειλομένη συνήθως εἰς τὴν
συμπίσιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ στηθοδέσμου, θεραπεύεται διὰ τῆς
ἐπιθέσεως τῶν τεχνητῶν θηλῶν, τῶν ξηρῶν ἐπὶ τῆς θηλῆς σι-
κυῶν, τῆς ἀμέσου καὶ συχνάκις ἐπαναλαμβανομένης ἐκμυζή-
σεως, καὶ μάλιστα διὰ κυρτοῦ ὑελίνου σωλῆνος, πρὸς τὸν σκοπὸν
τοῦτον ἐπινοηθέντος, δι' οὗ δύνανται αἱ γυναῖκες νὰ σχηματί-
σωσιν εὐκόλως ἀφ' ἐαυτῶν τὰς θηλάς, ἐκμυζῶσαι ἀπὸ καιροῦ
εἰς καιρὸν δι' αὐτοῦ τοὺς μαστοὺς αὐτῶν. Αἱ δὲ περιβρώσεις,
αἱ ῥαγάδες, αἱ ῥωγμαὶ, καὶ ἕτερα τοῦ μαστοῦ νοσήματα, ὅσά-
κις δὲν ἐπρολήφθησαν, θεραπεύονται ἐπίσης διὰ τῶν πρὸς τοῦτο
καταλλήλων μέσων· ὥστε, μετὰ τὴν ἴασιν τῶν νοσημάτων
αὐτῶν, δύνανται αἱ μητέρες ν' ἀρχίσωσιν ἢ νὰ ἐπαναλάβωσι
τὸν θηλασμόν.

Δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ὁ μητρικὸς θηλασμός, ὅσάκις ἡ κρᾶσις
τῶν γυναικῶν ἐστὶν ἡλλοιωμένη ὑπὸ καθολικῆς τινος νόσου
εὐκόλως ἐκτιμωμένης, καὶ τὴν ἐνδεχομένην τῆς ὁποίας ἀνάπτυ-
ξιν ὑποπτευόμεθα ἐκ τῶν κληρονομικῶν προηγουμένων τῆς μη-
τρός. Οὕτω λ. χ. οὐδόλως συμφέρει νὰ θηλάζωσι τὰ ἐαυτῶν
τέκνα αἱ φυματώδους, καρκινώδους, ῥαχιτικῆς, ἀρθριτικῆς ἢ
συφιλιτικῆς δυσκρασίας μητέρες, πρέπει δὲ ἀπ' ἐναντίας νὰ
παραδίδωμεν εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὰ βρέφη εἰς καταλλή-
λους ἐμμέισθους τροφούς· βελτιώνομεν δ' οὕτως πολλάκις τὰ
ἀρχικὰ ἐλαττώματα τῆς κρᾶσεως, ἅτινα θάττον ἢ βράδιον ἤθε-
λον ἀναπτυχθῇ εἰς τὰ τέκνα τῶν ἐκ τῶν δυσκρασιῶν αὐτῶν
πασχουσῶν. Δὲν ἐπιτρέπεται ἐπίσης ὁ θηλασμός εἰς τὰς ἐχού-
σας λίαν ἀνεπτυγμένον τὸ λυμφατικὸν σύστημα, εἰς τὰς πα-
σχούσας ἐκ θαρείας τινὸς νόσου, ἐκ νόσου τινὸς τῶν πεπτικῶν
ὀργάνων, ὅσάκις τὸ γάλα ἐστὶν ἡλλοιωμένον ἢ ὀλίγον καὶ ἀνε-

παρκές· δὲν ἐπιτρέπεται ὁσάκις, ἕνεκα αἰτίας τινὸς καταφανοῦς, ἰσχυρῶς ἐπαισθητῶς εἴτε τὸ βρέφος, εἴτε ἡ μήτηρ, ἂν καὶ οὐδεμιᾶς στερῶνται ἀμφοτέρω περιποιήσεως. Ὅταν ἡ μήτηρ δὲν θέλῃ ἢ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ ἐκουσίως ἅπαντα τὰ καθήκοντα, ὅσα ἐπιβάλλει αὐτῇ ὁ θηλασμός, ὅποια εἶναι οἱ ὑπερβολικοὶ κόποι, αἱ ἀγρυπνίαι κτλ., ὁσάκις δὲν δύναται νὰ θυσιάσῃ τὰς κοσμικὰς τέρψεις, καὶ μάλιστα ν' ἀποφύγῃ τὰς ζωηρὰς ἠθικὰς ἐντυπώσεις, παραβλαπτούσας ἐπαισθητῶς καὶ ταχέως τὰς ποιότητας τοῦ γάλακτος. Διὸ πρέπει πρὸ πάντων νὰ συνιστῶμεν εἰς τὰς θηλαζούσας νὰ τηρῶσι καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ τὴν ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέραν φυσικὴν γαλήνην, ἀναπόφευκτον οὔσαν πρὸς ἐπιτυχῇ τοῦ θηλασμοῦ ἔκβασιν.

Ἡ λεπτότης τοῦ σώματος, ὅταν αὕτη δὲν ὀφείλῃται εἰς νοσηρὰν τινα κατάστασιν, οὐδόλως ἐμποδίζει τὸν μητρικὸν θηλασμόν, ἄλλως ἔπρεπε ν' ἀπαλλάξωμεν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ τὰς πλείστας γυναῖκας τῶν πόλεων, ἰσχνὰς συνήθως οὔσας. Ἡ εὐτραφεία τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μαστῶν δὲν ἔχουσι, παρατηρεῖ ὁ Δοννέ, ἐπὶ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ θηλασμοῦ τὴν κοινῶς ἀποδιδομένην ἐνταῦθα σημασίαν, καὶ συνήθως ἰσχναὶ γυναῖκες, ὑποκείμεναι μάλιστα εἰς μικράς τινας τῆς ὑγείας αὐτῶν διαταράξεις, ἐμφύτους, ὡς εἰπεῖν, οὔσας εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν θέσιν, θηλάζουσι λίαν ἐπιτυχῶς τὰ τέκνα αὐτῶν, οὐδόλως ἐκ τοῦ θηλασμοῦ παραβλαπτόμεναι.

Ἔστω δὲ ἡ πρὸς τὸν θηλασμόν ἀπόφασις τῶν μητέρων ἐκουσία, αὐθόρμητος. Ὅσαι δὲν αἰσθάνονται, λέγει ὁ Δοννέ, οὔτε τὴν εὐχαρίστησιν, οὔτε τὴν φυσικὴν κλίσιν, τὰ ἀναπόφευκτα ταῦτα προσόντα πρὸς ἐπιτυχῇ θηλασμόν τῶν τέκνων αὐτῶν, δέον νὰ παραιτηθῶσι τούτου· οὐδέποτε δὲ συμφέρει νὰ ἐπιβάλλῃται τὸ καθήκον αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα ὑπὸ τῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Πρέπει ἐπίσης, προσθέτει ὁ Δοννέ, νὰ δυσπιστῶμεν περὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ νέων τινῶν μητέρων, αἵτινες εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν ὁρμὴν παρασύρονται πέραν ἐξείνου, τὸ ὁποῖόν εἰσι πραγματικῶς ἱκαναὶ νὰ ἐκπληρώσωσι, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ζῆλος δὲν διατηρεῖται ἀκναιὸς καὶ ἀνάλογος τῆς πρώτης ἐπιθυμίας.

Ἡ κατὰ τὸν θηλασμόν ἐπάνοδος τῆς ἐμμήνου καθήρσεως δὲν ἀντενδείκνυσιν ἀπολύτως τὸν θηλασμόν. Καὶ μόνον ὁσάκις ἡ γυνὴ τύχῃ λίαν ἀδύνατος καὶ δὲν δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ

τὰς δύο συνάμα ζωτικὰς ταύτας λειτουργίας, ἡ δὲ τοῦ παιδίου ὑγεία παραβλάπτεται ἐπαισθητῶς, τότε μόνον δεόν νὰ προσδράμωμεν εἰς ἐτέραν τροφόν.

Ἄλλ' οὔτε ἡ ἐγκυμοσύνη αὐτῆς κατὰ τοὺς πρώτους δύο ἢ τρεῖς μῆνας δὲν ἀποτρέπει ἀπολύτως ἀπὸ τοῦ θηλασμοῦ. Βραδύτερον ὅμως ἡ ἔκρυσις τοῦ γάλακτος ἀλλοιοῦται, τὸ δὲ ποσὸν αὐτοῦ ἐλαττοῦται, τὸ μὲν ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην αὐξάνουσης πλαστικότητος τοῦ αἵματος, τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀντιπερισπαστικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἐνεργείας τῆς φύσεως πρὸς τὴν μήτραν. Ἄν ὅμως τυχὸν καὶ κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἐγκυμοσύνης μῆνας διαταράσσεται ἡ ὑγεία τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ παιδίου ἀνάγκη νὰ παύσωμεν πάραυτα τὸν θηλασμόν.

Κατὰ τινας, ὁ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην θηλασμός, οὐδόλως ἐπηρεάζων τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδίον, παραβλάπτει μόνον τὸ ἔμβρυον, δαπανωμένων, πρὸς παραγωγὴν τοῦ γάλακτος, τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου χρησιμευουσῶν ὑλῶν. Ἄν ὅμως παρατηρήσωμεν τὰς γυναῖκας τῶν χωρίων, καὶ τινας γυναῖκας ἐκ τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐνδιαιτωμένων, θηλαζούσας τὰ ἑαυτῶν τέκνα καθ' ἅπασαν περίπτου τὴν διάρκειαν τῆς ἐγκυμοσύνης, δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν, καθότι τὰ παρ' αὐτῶν γεννώμενα τέκνα εἰσὶ συνήθως λίαν εὖρωστα.

Ἐνίοτε ἄνευ φανεραῆς νόσου, ὁσάκις θηλάζει ἡ γυνή, αἰσθάνεται ὑπερβολικὴν κόπωσιν, ἢ σφοδροὺς ὑπὸ τὴν ὁμοπλάτην πόνους, ὅτε ἀνάγκη νὰ προσδράμωμεν εἰς ἐτέραν τροφόν.

Καὶ τοιαῦται μὲν εἰσὶ αἱ διάφοροι περιστάσεις, αἱ ἀποτρέπουσαι τὰς μητέρας ἀπὸ τοῦ θηλασμοῦ. Ὅσάκις ὅμως δὲν παρατηρεῖται εἰς τὴν ὑγείαν ἢ τὴν κράσιν τῶν γυναικῶν οὐδεμία ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν τοπικῶν ἢ καθολικῶν πλημμελειῶν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ θυσιάζωσιν αἱ μητέρες, χάριν τῶν τέκνων αὐτῶν, τὰς ματαίας τοῦ κόσμου τέρψεις καὶ νὰ θηλάζωσιν αὐτά.

Ἰδωμεν ἤδη ποία ἡ κατὰ τὸν θηλασμόν τηρηθησομένη καταλληλοτέρα καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν τάξις.

Κατὰ τινας, τὸ βρέφος πρέπει νὰ τίθεται εἰς τὸν μαστὸν 24—36 ἢ 48 μετὰ τὸν τοκετὸν ὥρας. Ἄλλοι δὲ συμβουλεύουσιν νὰ περιμένωμεν πρὸς τοῦτο τὴν παρέλευσιν τοῦ πυρετοῦ τοῦ γάλακτος. Ἄλλ' ὁ Δεζορμῶ (Desormeaux) καὶ συμφωνοῦσι μετ' αὐτοῦ ἅπαντες οἱ περίδοξοι μαϊευτῆρες τῆς ἐποχῆς μας,

ἦτοι ὁ Δουβοῶ, Καζῶ κλπ. συμβουλευούσι νὰ θέτωμεν τὸ βρέφος εἰς τὸν μαστὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἅμα ἀναπαυθῇ αὕτη ἐκ τῶν κόπων τοῦ τοκετοῦ, τουτέστι μετὰ 4—6 ἢ 8 ὥρας, καθ' ὅσον ὁ τοκετὸς ὑπῆρξε μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπώδυνος, ἢ δὲ μήτηρ ἔχει κατὰ συνέπειαν ἀνάγκην ἡσυχίας μᾶλλον ἢ ἥττον παρατεταμένης. Οἱ ὀλίγον τι μετὰ τὸν τοκετὸν κλαυθμηρισμοὶ τοῦ βρέφους, αἱ κινήσεις αὐτοῦ, καὶ ἰδίως αἱ τῶν χειλέων καταδεικνύουσιν ἀρκούντως τὸ ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσόμενον αἰσθημα τῆς πείνης· ποίαν δ' ἄλλην τροφὴν δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν αὐτῷ προσφορωτέραν ἐκείνης, ἣν προητοίμασεν ἡ φύτις; Τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην περιεχόμενον ἐν τοῖς μαστοῖς ῥευστὸν τουτέστι τὸ πῦρ, γλισχραίνει τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα, διεγείρει πρῶως τὰς συστολὰς αὐτοῦ, διαλύει τὸ μηκύνιον καὶ διευκολύνει τὴν ἀπόθησιν αὐτοῦ. «Ἡ ἐγκαίρως ὑπὸ τοῦ βρέφους ἐνεργουμένη ἐκμύζησις διευκολύνει, λέγει ὁ Καζῶ, τὴν ἀνοδὸν τοῦ γάλακτος, προλαμβάνει τὴν ὑπέρομετρον τῶν μαστῶν ἐξόγκωσιν, καὶ τοὺς ἐκ τῆς διατάσεως αὐτῶν προξενουμένους πολλὰς πόνους, διαπλάσσει, οὕτως εἰπεῖν, καταλλήλως τὴν θηλήν, τὴν ὁποῖαν τὸ βρέφος συλλαμβάνει πολλῷ δυσκολώτερον, ὅταν οἱ μαστοὶ εἰσιν ἐξωγκωμένοι καὶ διατεταμένοι, καὶ προλαμβάνει τέλος, ἢ καθιστᾷ τοῦλάχιστον ἀσήμαντον τὸν πυρετὸν τοῦ γάλακτος.»

Αἱ μὴ θηλάζουσαι ἐγκαίρως τὰ βρέφη αὐτῶν προποτιζοῦσι ταῦτα διὰ χλιαροῦ ὕδατος, ἢ ἐγγύματος μαλάχης ἢ φιλῆρας, γλυκαινομένου διὰ σάκχαρος, ἀλλὰ τὰ ποτὰ ταῦτα προκαλοῦσιν οὐχὶ σπανίως ἐμέτους· ἀντικαθιστῶσι δὲ τὴν λαπακτικὴν τοῦ πύατος ἐνέργειαν δι' ἡπίων μὲν καθαρσίων, ἐπιβλαβῶν ὅμως πάντοτε ἀποβαίνοντων καὶ προκαλούντων ἐνίοτε τὸν ἥκτερον.

Πρὶν ἢ θηλάσῃ τὸ βρέφος, δεόν νὰ πλύνωσι τὴν θηλήν διὰ χλιαροῦ ὕδατος ὅπως καθαρίσωσιν αὐτὴν ἀπὸ τῶν στεγνωθῶν συμπηξέων, τῶν συσσωρευομένων συνήθως εἰς τὸ βάθος τῶν αὐλάκων, ἐν αἷς ἐκτομοῦνται οἱ γαλακτοτρόφοι. Κατὰ τὰς πρώτας τοῦ θηλασμοῦ ἡμέρας δεόν νὰ εἰσάγῃσι τὴν θηλήν εἰς τὸ στόμα τοῦ βρέφους, ὅπως ἀπαλλάξωσιν αὐτὸ ἐξ ἀνωφελῶν ἐρευνῶν καὶ προσπαθειῶν· διαρκούντος δὲ τοῦ θηλασμοῦ, δεόν νὰ προσέχωσιν, ὅπως οἱ ῥώθωνες μένωσιν ἐλεύθεροι. Δεόν προσέτι νὰ πειθῶσιν, ὅτι τὸ βρέφος θηλάζει πραγματικῶς καὶ καταπίνει τὸ γάλα, καθότι ἐνδέχεται νὰ ἐμποδισθῶσιν ἢ τε ἐκμύζησις καὶ κατὰποσις εἴτε ἐνεκα βραχύτητος τοῦ χαιλινού

τῆς γλώσσης, εἴτε ἕνεκα ὄγκου τινὸς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν κειμέ-
νου, ἢ ἕνεκα τῆς συγγενοῦς διαίρέσεως τοῦ ὑπερώϊου ἰστίου ἢ
τῆς ὑπερώας, ἢ ἕνεκα προσωπικῆς ἡμιπληγίας, ἢ ἐκ συγγενοῦς
ἀτονίας, ἢ καὶ τέλος ἕνεκα νοσήματός τινος τοῦ στόματος ἢ
τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων.

Ὁφελιμωτάτη ἀποβαίνει καὶ διὰ τὴν ὑγίαν τοῦ θρέφους,
καὶ διὰ τὴν ἀνακούφησιν τῆς μητρὸς ἢ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμε-
ρῶν τακτοποίησιν τῶν ὥρων τοῦ θηλασμοῦ.

Καὶ κατὰ μὲν τοὺς δύο πρώτους μετὰ τὸν τοκετὸν μῆνας,
ἃς θηλάζῃ τὸ θρέφος ἐν ὥρᾳ μὲν ἡμέρας, ἀνὰ πᾶσαν δευτέραν
ὥραν, ἢ κατ' ἐλάχιστον ἀνὰ πᾶσαν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν,
τοῦτο δὲ καὶ διότι δυσκόλως τὰ θρέφη κορέννυνται, καὶ διότι,
ἀσθενῇ εἰσέτι ὄντα, δὲν δύνανται νὰ θηλάσωσιν ἱκανὸν ἐκάστοτε
γάλα, θραδύτερον δὲ ἃς θηλάζῃ ἀνὰ πᾶσαν τρίτην ὥραν. Ἐν
ὥρᾳ δὲ νυκτὸς, ἃς συνειθίσωσιν ἑνωρὶς αἱ μητέρες τὰ τέκνα αὐ-
τῶν νὰ μὴ θηλάζωσιν, ὅπερ εὐκόλως κατορθοῦται, ἄνευ οὐδε-
μιᾶς τῆς ὑγείας τοῦ παιδίου βλάβης. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ
θηλάζωσι τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν 11 ἢ 12
ὥραν τῆς νυκτὸς, ἀρχόμεναι πάλιν τοῦ θηλασμοῦ κατὰ τὴν 6
πρωϊνὴν ὥραν· ἂν δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν 6 ἢ 7 αὐτῶν
ὥρων, τὰ παιδιά ἐξυπνίσωσι καὶ κλαυθμηρίζωσιν, ἃς προσφέ-
ρωσιν αὐτοῖς διὰ τοῦ κοχλιαρίου ὀλίγον αἰγείου γάλα ἡρνω-
μένον δι' ὕδατος ἢ ἐγγύματος φιλόρας καὶ γλυκυσιμένον διὰ
σάκχαρος. Προτιμώτερον ὅμως εἶναι νὰ ἡσυχάζωσι καὶ ἀπικοι-
μίζωσιν αὐτὰ διὰ θωπειῶν χωρὶς νὰ προσφέρωσιν αὐτοῖς οὐδε-
μίαν τροφήν. Ἡ μέθοδος αὕτη οὐδόλως εὐχαριστεῖ βεβιαία τὰ
παιδιά κατὰ τὰς πρώτας νύκτας, ἀλλὰ συνειθίζουσι ταχέως,
ἐξυπνοῦν καὶ κοιμοῦνται χωρὶς νὰ κλαύσωσιν, ἐννοουμένου πάν-
τοτε, ὅτι αἱ μητέρες πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν γενναιοῦτητα νὰ ὑ-
ποφέρωσιν ἐπὶ τινὰς νύκτας τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τῶν τέκνων
αὐτῶν, καθιστάμεναι οὕτω κύριαι καὶ οὐχι ὑποχείριαι αὐτῶν.
Τοιοῦτοτρόπως κοιμώμεναι ἐπὶ 6—7 ὥρας διαρκῶς τὴν νύκτα
αἱ θηλάζουσαι, προσκτῶσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἐπανέρχον-
ται εἰς τὸν θηλασμόν μετὰ νέας ῥώμης καὶ προθυμίας. Ὁ ἡσι-
χος καὶ ἀρκούντως παρατεταμένος ὕπνος εἶναι ἀναγκαιότατος
εἰς τὰς θηλαζούσας, ἀναγκαιότερος μάλιστα καὶ αὐτῶν τῶν τρο-
φῶν, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας ὁ ἀνεπαρκὴς ὕπνος, ἐξαντλῶν τὰς ду-
νάμεις, συνεπάγει καὶ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ γάλακτος.

Ὁ ἄμετρος πολλακὴς ζῆλός τινων μητέρων, προσπαθοῦσῶν

ἢ ἡσυχάσωσι τὰ κλαυθυμνρίζοντα τέκνα των προσφέρουσαι αὐτοῖς τὸν μαστὸν παραβιάπτει ἐπαισθητῶς ταύτας, ἐξαντλουμένων τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἄνευ ὠφελείας τῶν μὴ πεινώντων τέκνων. Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι αἱ κραυγαὶ τοῦ βρέφους εἰσὶ πάντοτε ἡ ἔκφρασις πραγματικῆς ἀνάγκης. Ὅποιαν σημασίαν ἔχουσιν αἱ κραυγαὶ τοῦ βρέφους, ὅταν αὐτὸ ἐθῆλασεν ἀρκούντως εἰς τὴν προσδιωρισμένην ὥραν; κραυγάζει, ὡς ἡμεῖς λαλοῦμεν, κραυγάζει ἐξ ἰδιοτροπίας. *Κωφεύοντες* εἰς τοὺς κλαυθυμνισμοὺς αὐτοῦ, συνειθίζομεν αὐτὸ νὰ μὴ κραυγάζῃ πλέον ἄνευ αἰτίας· ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς πεισθῶμεν, ὅτι δὲν κραυγάζει ἄνευ πραγματικῆς ἀνάγκης, πρέπει τότε ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὰς κραυγὰς του πολλὴν σημασίαν.

«Αἱ κραυγαὶ τῆς πείνης, λέγει ὁ Καζῶ, συνοδεύονται ἐν γένει ἐκ ζωηρῶν κινήσεων τῶν ἀνωτέρων ἄκρων, τὸ βρέφος ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ οἷονεὶ ἀνεζήτει τὸν μαστὸν τῆς τροφοῦ, καὶ ἐκμυζᾷ ἀπλήστως τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου ἢ οἰονδήποτε ἕτερον μαλακὸν καὶ στρογγύλον σῶμα, τιθέμενον μεταξὺ τῶν χειλέων αὐτοῦ.»

Τὸ βρέφος δέον νὰ θηλάζῃ διαδοχικῶς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μαστῶν, ὅπως ἐκκενῶνται ἐπίσης τὰ γαλακτοφόρα αὐτῶν ἀγγεῖα· ἄλλως ὑπερπληρουμένου τοῦ ἑτέρου τῶν μαστῶν, καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐκμύζησις ἀποβαίνει ὀδυνηρὰ καὶ ἐρεθίζονται ἢ καὶ φλεγμαίνουσι τὰ γαλακτοφόρα αὐτοῦ ἀγγεῖα ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς, τῇ συρροῇ τοῦ γάλακτος, διατάσεως αὐτῶν. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν δὲν πρέπει αἱ μητέρες νὰ περιμένωσιν, ὅπως διαταθῶσιν ὑπὸ τοῦ γάλακτος οἱ μαστοὶ αὐτῶν, καὶ εἴτα νὰ θηλάσωσι τὰ τέκνα των.

Δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ποσὸν τοῦ γάλακτος τὸ ὅποιον τὸ βρέφος δέον νὰ θηλάζῃ ἐκάστοτε, ἐπομένως πρέπει ν' ἀρνῶμεν αὐτὸ νὰ θηλάζῃ ἐφ' ὅσον θέλει. Πολλάκις τὸ βρέφος ἐν τῇ θηλάξειν ὑπνώττει, ὅτε δέον νὰ σεβασθῶμεν τὸν ὕπνον αὐτόν. Ἐνίοτε ὅμως βρέφη τινὰ παρατείνουσιν εἰς ἄκρον τὸν ὕπνον αὐτῶν, ὅπως ἀναπληρώσωσιν ὄντως τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς τροφῆς. Ὁ παρατεταμένος ὕπνος, λέγει ὁ Δοννέ, πρέπει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ γάλακτος τῆς τροφοῦ, ὅπερ διὰ τῆς προσεκτικῆς ἐξετάσεως ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκὲς ὀλίγον, πτωχὸν καὶ ὀρθῶδες· συνεξετάζοντες δὲ καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ βρέφους πειθόμεθα, ὅτι οὐδὴλως αὐτὸ ὠφελεῖται ἐκ τοῦ τοιοῦτου γάλακτος. Τὸ πτωχὸν γάλα ἐπιφέρει παρὰ τοῖς

βρέφοις τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ὅσα καὶ παρὰ τοῖς ἐφηβίοις ἢ ἀνεπαρκῆς τροφή. Σταθερὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς διὰ τοιούτου γάλακτος τροφῆς τῶν παιδίων εἰσὶν ἐπαισθητὴ καὶ ὁσημέραι προβαίνουσα ἰσχυανσις, διάρροιαί, ἔμετοι, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ θρυώδης στοματίτις· ἡ μόνη δὲ σωτηρία εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔστιν ἡ ταχεῖα ἐκλογὴ καταλλήλου ἐμμέστου τροφοῦ.

Πολλὰ βρέφη ὀλίγον τι μετὰ τὸν θηλασμόν, ἀποβάλλουσι διὰ τοῦ ἐμέτου ἀρκετὸν ποσὸν τοῦ παρ' αὐτῶν καταποθέντος γάλακτος· καὶ συνήθως μὲν αἱ ἐμέσεις αὐταί, ἂν καὶ λίαν συνεχῶς ἐπερχόμεναι, οὐδόλως παραβιάπτουσι τὴν ὑγίαν τῶν βρεφῶν, ὅπερ κρίνομεν ἐκ τῆς εὐτραφείας αὐτῶν· ἄλλοτε ὁμως ὁ ἔμετος αὐτὸς ὀφείλεται εἰς δυσπεψίαν, ἡ δὲ συνεχὴς αὐτοῦ ἐπανάληψις ἰσχυαίνει ἐπαισθητῶς τὰ βρέφη· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ διὰ τοῦ ἐμέτου ἀποβαλλόμενον γάλα ἐστὶ θερμοβωμένον καὶ ἀναδίδει ζιγνὴν ὁσμὴν, συνυπάρχει δὲ τότε καὶ διάρροια, ὑπὸ σφοδρῶν κολικοπόνων συνοδευομένη· εἰσὶ δὲ αἱ ἀφοδεύσεις πρᾶσινωπαί, περιέχουσαι τεμάχια τυρώδους οὐσίας ἀπέπτου, ἐν εἶδει μικρῶν λευκῶν θρόμβων παρισταμένης. Διὰ δὲ τοῦ μικροσκοπίου ἀνακαλύπτομεν τὴν παχεῖαν οὐσίαν τοῦ γάλακτος ὑπὸ μορφήν ἀπειραρίθμων μικρῶν σταγόνων. Τὰς δυσπεψίας αὐτάς, ὀφειλομένας εἰς τὸ παρὰ τῶν βρεφῶν θηλαζόμενον λίαν παχὺ γάλα, ὡς κατεδείχθη ὑπὸ τοῦ Δοννὲ καὶ ἐπεκυρώθη διὰ τῶν ἔρευνῶν τοῦ Βερνοά καὶ Βεκκερέλ, θεραπεύομεν παραγγέλλοντες νὰ θηλάζωσι τὰ βρέφη εἰς μακρότερα διαστήματα, ἀνὰ πᾶσαν 5 ἢ 6 λ. χ. ὥραν καθότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ στόμαχος ἀνακουριζόμενος, πέπτει εὐκολώτερον τὸ εἰσαγόμενον γάλα, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἀκριβεῖς ἔρευναι τοῦ Πελλιγῶ ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ γάλα ἐφ' ὅσον περισσότερον χρόνον διαμένει ἐν τοῖς μαστοῖς ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἀραιούται, ἀντιστρόφως τοῦ συμβαίνοντος εἰς τὰς λοιπὰς ἐκρύσεις.

Ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ἐξῆς οὐσιώδες ζήτημα· ποῖά εἰσι τὰ θετικὰ σημεῖα, δι' ὧν πειθόμεθα, ὅτι τὸ παρὰ τοῦ βρέφους θηλαζόμενον γάλα ὠφελεῖ αὐτό, καὶ ὅτι ἡ θρέψις καὶ ἡ ὀργανικὴ αὐτοῦ ἀνάπτυξις ἐκτελοῦνται κανονικῶς; Ἀδύνατον εἶναι, λέγει ὁ Φλερὺ, εἰς τὴν ἐνεστώσαν τῆς ἐπιστήμης κατάστασιν ν' ἀπαντήσωμεν ἀποχρώντως εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Ἀλλ' ἐκ τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπιχειρισθέντων πειραμάτων τοῦ Ναθαλὴ Γουϊλιώτου προκύπτει, ὅτι εὖρωστον παιδίον ἔχει ἀνάγκην κατὰ μὲν τὸν πρῶτον μετὰ τὸν τοκετὸν μῆνα δύο λίτρων καλοῦ

γάλακτος καθ' ἐκάστην, τεσσάρων δὲ λιτρῶν βραδύτερον· ὅτι τὸ θάρος τοῦ βρέφους δέον ν' αὐξάνῃ κανονικῶς καθ' ἐκάστην κατὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν περίπου οὐγγίαν, καὶ ὅτι καθόσον τὸ θάρος αὐτὸ ἐλαττοῦται, ὅπερ ἐξελέγχεται διὰ τῶν ζυγίσεων, δυνάμεθα νὰ προῖδωμεν τὸν προσεχῆ τοῦ βρέφους θάνατον. Ἰστέον ὅμως, ὅτι ἐν νόσῳ, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ ἐν ἀπλῇ κακοδιαθεσίᾳ, τὸ θάρος τοῦ σώματος ἐλαττοῦται ἐπαισθητῶς, κατὰ μίαν περίπου λίτρον εἰς διάστημα πέντε ἡμερῶν, ἀλλ' ἢ ἀπώλεια αὕτη τοῦ θάρους ἀντικαθίσταται ταχύτατα κατὰ τὴν ἐπάνιδον τῆς υγείας.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ μητρικοῦ θηλασμοῦ, ἐξετάσωμεν ἤδη τὸν δι' ἐμμίσθου τροφοῦ θηλασμόν τοῦ βρέφους.

2. Περί τοῦ ἐπὶ μισθῷ γινομένου θηλασμοῦ.

Ὅσάκις ἕνεκα τῶν προσεκτεθεισῶν περιστάσεων ἡ μήτηρ ἐκοῦσα ἢ ἄκουσα δὲν δύναται νὰ θηλάσῃ τὸ ἑαυτῆς τέκνον, ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἴτε εἰς τὸν μικτὸν θηλασμόν, εἴτε εἰς τὸν διὰ μισθωτῆς τροφοῦ. Καὶ τὰς μὲν ὠφελείας καὶ τὰ ἀτοπήματα τοῦ μικτοῦ θηλασμοῦ θέλωμεν ἐκθέσει βραδύτερον, παρατηροῦμεν δὲ μόνον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ τρόπος οὗτός ἐστιν ἀκατάλληλος, ἐπιβλαβής, καὶ ὅτι ἐπιτυγχάνει ἐπὶ τοσοῦτον ὀλιγώτερον ἐφ' ὅσον τὸ βρέφος ἐστὶ νεώτερον καὶ ἀσθενέστερον. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ὁ διὰ καταλληλοῦ ἐμμίσθου τροφοῦ θηλασμός ἐστιν ἡρωϊκὸν μέσον, ὅπερ ἔσωσε πολλὰ παιδιὰ, ἐπὶ ἡμέρας, ἢ καὶ ἐφ' ὥρας μόνον, ἀπὸ τοῦ θανάτου ἀπέχοντα.

Ἡ ἐκλογὴ καλῆς τροφοῦ, λέγει ὁ Δοννέ, ἐστὶ δυσχερὲς ἔργον, καὶ σπανίως εὐρίσκομεν εἰς τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρυσιαζομένας ἡμῖν γυναῖκας ἅπαντα τὰ προσόντα καὶ τὰ ἐχέγυα, ἅτινα δικαιούμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν παρ' αὐτῶν.

Δέον δὲ νὰ ἔχῃ ἡ τροφὸς τὰ ἐξῆς προσόντα. Ἀπαρκίτητον εἶναι νὰ παρουσιάζῃ αὕτη ἅπαντας τοὺς χαρακτῆρας καλῆς υγείας, ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς κατὰ φύσιν καταστάσεως ἁπάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐκτελέσεως ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν. Πᾶσα νοσηρὰ κληρονομικὴ προδιάθεσις, ἀποτρέπουσα τὰς μητέρας τοῦ θηλασμοῦ, ἀποκλείει ἔτι μᾶλλον καὶ τὰς ἐν ταῖς αὐταῖς καταστάσεσι διακειμένας τροφούς· ἀλλ' ἐπειδὴ, τῇ ἐλλείψει καθαρῶν συμπτωμάτων, δυσκόλως πολλάκις δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὰς κληρονομικὰς τούτων προδι-

θέσεις διὰ τῶν ἀναμνηστικῶν, ἀποκρυπτομένων ὑπὸ τῶν τροφῶν, ἀνάγκη πᾶσα, πρὸς ἀνακάλυψιν, νὰ καθυποβάλλωμεν αὐτὰς εἰς αὐστηράν, ἄμεσον καὶ ἐντελῆ ἐξέτασιν. Δέον ἰδίως ὅπως ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῆς πνευμονικῆς φρίσεως τῶν χοιράδων καὶ τῆς συφιλιτιδος, ἐξετάζοντες, πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς τελευταίας ταύτης νόσου, τὰ γεννητικὰ ὄργανα διὰ τοῦ μικροσκοπίου, καὶ ἀναζητοῦντες τὰς πρωτογόνους ἢ καὶ τὰς δευτερογόνους συφιλιτικές ἐκδηλώσεις κατὰ τε τὰς βουβωνικάς χώρας, τὴν ἑδραν, τοὺς μαστοὺς, τὸ στόμα, τὸν φάρυγγα κτλ. Οὐδεὶς δισταγμὸς, οὐδεμία ἀντίστασις δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἱατρὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην, ἀφ' οὗ ἐξ αὐτῆς ἐξαρτάται ἡ ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια τῶν γονέων καὶ ἡ ὑγεία τοῦ παιδίου. Ἄνευ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἡ σύριλις ἐμφωλεύει ἐνίοτε διὰ τοῦ θηλασμοῦ καὶ εἰς τὰς ἀγνωτέρας οἰκογενείας.

Ἡ τροφὸς δέον ὅπως μὴ ὑπερβαίνει τὸ 34 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς, οὐδὲ νὰ ᾔναι νεωτέρα τοῦ 18, τοῦτο μὲν διότι δὲν προσεκτῆσατο εἰσέτι ἅπασαν τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, τὸ δὲ διότι πέραν τοῦ 34 ἔτους σπανίως ἀπαντῶμεν καταλλήλους τροφούς.

Συμφέρι νὰ ἐκλέγωμεν τὴν τροφὸν ὅσον οἶν τε κατὰ τὴν πλησιεστέραν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ αὐτῆς ἐποχὴν, τὸν δεύτερον λ. χ. τέταρτον, ἕκτον ἢ ὀγδοὺν μετὰ τὸν τοκετὸν μῆνα. Τὸ προσφορώτερον θεοδαίως διὰ τὸ παιδίον γάλα εἶναι τὸ τῶν ἐξ ἑβδομάδων, ἢ τῶν δύο μηνῶν, ἐποχῆς δηλαδὴ καθ' ἣν ἀναλαμβάνει καὶ ἡ τροφὸς ἐκ τῶν κακουχιῶν τοῦ τοκετοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ πολλαὶ τίτθαι, μισθοῦμεναι πρὸς θηλασμὸν ἐτέρων βρεφῶν, ἀποθελάζουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡ ἡθικὴ ἀπαιτεῖ νὰ μὴν ἀποστερήσωμεν ταῦτα τοῦ μητρικοῦ γάλακτος πρὸ τοῦ ὀγδοῦ ἢ ἕκτου τοῦλάχιστον μηνός. Αἱ πρὸ ἐνὸς ὁμοῦ ἔτους τέξασαι ἐντελῶς ἀποβλητέαι εἰσὶ καὶ διότι τὸ γάλα αὐτῶν δὲν ἀνaloγεῖ πρὸς τὰ ἀσθενῆ εἰσέτι πεπτικά ὄργανα τῶν νεογνῶν καὶ διότι ἐνδέχεται νὰ ἐλαττωθῇ ἢ καὶ νὰ στηρεύσῃ μετ' ὀλίγου μῆνας ἡ ἐκρυσίς τοῦ γάλακτος.

Προτιμητέαι αἱ καὶ ἄλλοτε τέξασαι τίτθαι, καὶ ὡς ἐμπειρότεραι τῶν πρωτοτόκων, καὶ ὡς δυναμένων νὰ ἐκτιμηθῶσι τῶν ποιότητων τοῦ γάλακτος αὐτῶν ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ πρώτου αὐτῶν θρέμματος.

Ἡ τίτθη ἔστω ἰλαρὰ, χαρίεσσα, προσηγῆς, ἡπία καὶ νοήμων. Αἱ σφοδρὰ ὀργιζόμεναι, ἔστω καὶ σπανίως, αἱ εἰς σφοδρὰ ψυ-

χικά πάθη υποκείμενα, έντελώς αποβλητέα εἰσὶ, καθότι τὰ ψυχικά ταῦτα πάθη ἀλλοιοῦσι τὸ γάλα, καὶ ἐρεθίζουσι σφόδρα τὸν έντερικὸν σωλῆνα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ παιδίου, καὶ ἐπιφέρουσι κωλικοπόνους, σπασμούς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ, πλὴν τούτων, ἐπιδρώσι τὰ ψυχικά πάθη καὶ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδίου. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, ὅτι τὸ παιδίον προσλαμβάνει τι ἐκ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς ποιητὰς οἱ ἥρωες ἐγαλακτοτροφοῦντο ὑπὸ λεαινῶν κτλ. Ἡ ἐπιβρόη αὕτη τῆς τροφοῦ ἐπὶ τῶν παιδίων δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπολύτως ὡς πρόληψις, ὁ τρόπος μόνον τῆς ἐξηγήσεώς ἐστίν ἐσφαλμένος. Τροφός τις λ. χ. δειλὴ, γενναία, φαύλη, δύναται νὰ καταστήσῃ μέχρι τινός τὸ θρέμμα αὐτῆς δειλόν, γενναῖον, φαῦλον· ἀλλὰ τοῦ ἀποτελέσματος τούτου δὲν πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν παραγωγὸν αἰτίαν τὸ γάλα, ἀλλὰ τὴν ἀνατροφήν, τὸ παράδειγμα· ὥστε πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιβρόην τῶν εἰδικῶν χαρακτήρων, ἐνεργούντων ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ τρυφεροῦ ἐγκεφάλου, καὶ τροποποιούντων τὸ σύστημα αὐτό.

«Τὸ εὖειδὲς ἢ εἰδεχθὲς τοῦ προσώπου τοῦ τροφοῦ, δὲν πρέπει νὰ παραμελῇται τὸ παράπαν, λέγει ὁ Δονέ· καλὸν εἶναι ὅπως ἡ τροφὸς μὴ ἀπαρέσκη τῇ μητρὶ τῇ ἐμπιστευούσῃ αὐτῇ τὸ τέκνον τῆς, φοβοῦμαι δὲ τὰς καθ' ὑπερβολὴν ὥρας, καθότι συνήθως αἱ τοιαῦται καὶ ἐαυτὰς περιποιοῦνται πολὺ, παραμελοῦσαι τὸ παιδίον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι περιποιοῦνται αὐτὰς πλέον τοῦ δέοντος.»

Κατὰ τινὰς ἡ τίτθη δέον ὅπως ἔχη τὰς διαμέτρους τοῦ θώρακος αὐτῆς εὐρείας, τὴν χροιάν τοῦ δέρματος μελάγχρουν, τὴν κόμην μέλαιναν, τοὺς ὀδόντας λευκοὺς. Ἀλλ' ὁ Δεβερζὺ ἀντιπαρατηρεῖ, ὅτι οὐδεμία ὑφισταμένη σχέσις μεταξύ τῶν διαμέτρων τοῦ θώρακος, τῆς χροιάς τῆς κόμης καὶ τῶν ποιότητων τοῦ γάλακτος.

Οἱ μαστοὶ ἔστωσαν μεσαίου μεγέθους, σχήματος δὲ ἡμισφαίρικοῦ, καθότι κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Δεβερζὺ, τοιοῦτοι μαστοὶ δίδουσι τὸ πλουσιώτερον καὶ ἀφθονώτερον γάλα, μετ' αὐτοὺς ἅς προτιμῶνται οἱ λίαν ἀνεπτυγμένοι καὶ εἴτα οἱ λίαν μικροί. Ἡ δὲ θηλὴ ἔστω ἀρκούντως ἐξέχουσα καὶ στερεά, ὅπως λαμβάνῃ καὶ τηρῇ ταύτην εὐκόλως τὸ νεογνόν.

Τὸ γάλα ἔστω καλῆς ποιότητος, ἀρκούντως παχὺ, καθαρὸν

ἐν τῇ συνθέσει αὐτοῦ καὶ ἄφθονον (1). Τὸ τοιοῦτον δὲ γάλα συνήθως ἔστιν ἄοσμον, γεύσεως ἡπίας, ἐλαφρῶς σακχαρώδους, καὶ ἀρκούντως πυκνὸν ὅπως τηρῆται ἐν σμικροῖς σταγόνι ἐπὶ λείας καὶ κεκλιμένης ἐπιφανείας. Ἀλλ' ἡ ἐπιπόλαιος αὕτη τοῦ γάλακτος ἐξέτασις σπανίως παρέχει ἡμῖν θετικὰ διδόμενα, ὥστε ἀνάγκη πᾶσα πρὸς τὴν δέουσαν ἐξακριβώσιν τῶν ποιότητων τοῦ γάλακτος, νὰ προσδράμωμεν εἰς τε τὴν μικροσκοπικὴν καὶ τὴν χημικὴν αὐτοῦ ἐξέτασιν.

Καὶ τὸ μὲν ποσὸν τοῦ ἐν τῷ γάλακτι περιεχομένου βουτύρου, τῆς τυρώδους οὐσίας, τοῦ σάκχαρος κτλ. προσδιορίζομεν μόνον ἀκριβῶς διὰ τῆς χημικῆς τοῦ γάλακτος ἀναλύσεως.

(1) Κατὰ τὸν Βουσσοῦ, ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ διαθέσῃ μέσα τινὰ πρὸς αὐξήσιν τοῦ ποσοῦ τοῦ γάλακτος, τὰ ὅποια δέον ὅπως μὴ παραμελήσωμεν καθὸ ἐπιτυχόντα πολλάκις. «Ὁσάκις, ἠλέγει οὗτος, τὸ γάλα γυναικὸς τινος ἡλαττώθη ἐξ ἠθικῆς ἢ »καὶ ἐτέρας αἰτίας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὴν »δέουσαν τροφήν τοῦ βρέφους αὐτῆς, ἐπιμένει ὁμως αὕτη νὰ »θηλάσῃ τὸ τέκνον τῆς, καλὸν εἶναι πρὶν ἢ τῇ ἀπαγορεύσω- »μεν τὸν θηλασμόν, νὰ προσδράμωμεν εἰς μέσα τινὰ ὠφελή- »σαντα ἐνίοτε. Πρὸς τοῦτο μετεχειρίζοντο ἄλλοτε τὴν λινόζω- »στον (mercuriale), τὸ μαρναντόμυλον (arow-rout), τὰ φύλλα »τοῦ Σιλλικυπρίου (ricinus comunis), τὸ ἄνισον (pimpinella »anisum, τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ὁποίου ἐν ἐγγύματι χρῆσιν πρὸς »τὸν σκοπὸν αὐτὸν συνεβούλευον ὅ τε Διοσκουρίδης, ὁ Ἀέτιος »ὁ Ὀριβάσιος καὶ μετ' αὐτοὺς πολλοὶ τῶν νεωτέρων. Ἀπαντα »δὲ τὰ φυτὰ ταῦτα δέον νὰ τίθενται ἐπὶ τῶν μαστῶν ἐν εἰδὲι »θερμῶν καταπλάσμάτων. Καταφεύγω, ἐξακολουθεῖ ὁ Βουσσοῦ, »μόνον εἰς τὸ Σιλλικύπριον, τὰ φύλλα τοῦ ὁποίου ὅσον δρακὸς »τὸ ποσόν, θραζόμενα μεθ' ὕδατος 2—3 λιτρῶν μέχρις ἡλια- »σποξηράνσεως, παραγγέλω νὰ ἐπιθέσωσιν ἐν καταπλάσματι εἰς »τοὺς μαστοὺς ἐπὶ 24 διαρκῶς ὥρας. Διὰ τῆς χρήσεως δὲ τού- »των ἐπέτυχον δις.»

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετεχειρίσθησαν ἐσχάτως ἐπιτυχῶς, ὡς λέγουσι καὶ τὸν ἡλεκτρισμόν. Ἡ δὲ ὠφέλεια τῶν κοινῶν παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει μέσων, ἥτοι τῶν ὑγρῶν πυριατηρίων, τοῦ ζωμοῦ τῶν ἐφθών φασιολίων κ. τ. τ. δὲν ἐπικυροῦνται ὑπὸ τῆς πείρας.

Ἄλλ' αἱ οἰκιακαὶ τοῦ γάλακτος χρήσεις δὲν ἀπαιτοῦσι τοσαύτην λεπτομερῆ ἐξέτασιν, παρατεταμένην ἄλλως τε καὶ δυσχερῇ οὖσαν. Προτιμητέον ἐπομένως τὸ μικροσκοπίον, δι' οὗ ἐκπληροῦται ὁ ἡμέτερος σκοπὸς ταχέως εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς. Διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐπ' ἀληθεία μόνον τὸ ποσὸν τῶν γαλακτοσφαιριδίων προσδιορίζομεν, ἀλλὰ τὸ πλεῖον ἢ ἐλαττον αὐτῶν ποσὸν ἐκφράζει τὴν μείζονα ἢ ἐλάττωνα θρεπτικὴν τοῦ γάλακτος σύνθεσιν, καθόσον αἱ λοιπαὶ συστατικαὶ τοῦ γάλακτος οὐσίαι, ἥτοι ἡ τυρώδης οὐσία καὶ τὸ σάκχαρι ἀναλογοῦσι πρὸς τὸ ποσὸν τῶν γαλακτοσφαιριδίων, παριστανόντων τὴν παχείαν ἢ βουτυρώδη οὐσίαν τοῦ γάλακτος. Ἄλλως τε διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἀνακαλύπτομεν καὶ τὰς νοσηρὰς τοῦ γάλακτος ἀλλοιώσεις, ἥτοι τὸ τυχὸν ἐν αὐτῇ περιεχόμενον πῦον ἢ τὴν βλενναν κτλ.

Τὸ ἐν τῷ γάλακτι ποσὸν τῆς παχείας οὐσίας δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν καὶ ἐκ τοῦ διὰ τῆς ἡμερίας ἀποχωριζομένου ποσοῦ τοῦ ἄνθους. Πρὸς τοῦτο ἐνθέτομεν ποσὸν τι γάλακτος εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Δοννὲ ἐπινοηθέντα δοκιμαστικὰ σωληνάρια, διηρημένα εἰς 100 μοίρας, καὶ παρατηροῦμεν μετὰ ὀλιγώρον παρέλευσιν, πόσας μοίρας καταλαμβάνει τὸ διὰ τῆς ἡμερίας ἀνερχόμενον ἄθος τοῦ γάλακτος. Τὸ καλῆς ποιότητος γυναικεῖον γάλα δίδει 3 συνήθως μοίρας ἄνθους, τὸ θνείον 1—2 τὸ βόειον 10—15 κτλ. Ἰλλὰ περὶ τῶν διαφόρων τρόπων, δι' ὧν ἐξελέγχωμεν τὰς ποιότητας τοῦ γάλακτος, ἔσται ἐκτενέστερος ὁ λόγος ἐν ἐτέρῳ κεφαλαίῳ τῷ περὶ τροφῶν κεφαλαίῳ.

Τὸ δὲ ἐκ τῶν μαστῶν ἐκρυνόμενον ποσὸν τοῦ γάλακτος εὐκόλως δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἐκ τῶν προτέρων. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη νὰ ἐξετάζωμεν τοὺς μαστοὺς ἐπανειλημμένους πρὸ τοῦ θηλασμοῦ καὶ μετ' αὐτόν, καὶ νὰ θεβαιώμεθα, ὅτι τὸ βρέφος θηλάζει ἐκάστοτε τὴν ἀρκούσαν ποσότητα γάλακτος καὶ κορέννεται, ὅτε μετὰ τὸν θηλασμόν ἡσυχάζει, οὐδεμίαν δεκνύον ἀπλησίαν, καὶ ἀναπτύσσεται δεόντως.

Οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι προτιμώτερον εἶναι, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ βρέφους, νὰ διατηρήσωμεν τὴν αὐτὴν τροφὸν καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ, ἂν καὶ μὴ παρέχοντος τοῦ γάλακτος αὐτῆς ἀπάσας τὰς ἐπιθυμητὰς ποιότητας, ἢ ν' ἀλλάξωμεν αὐτήν· ἀπάτη ἀποβάσα ἐπιβλαβεστάτη εἰς πολλὰ παιδία. Οὐδέποτε, λέγει ὁ Δοννὲ, ἡ ἀλλαγὴ τῆς τροφῆς ἔχει ἐπιβλαβεῖς συνεπεῖας διὰ τὸ βρέφος, ἀρκεῖ μόνον νὰ προσφέρωμεν

αὐτῷ καλὸν γάλα, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ. Τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ σώζομεν πολλάκις τὰ νήπια τοῦ ἐπιχειμένου θανάτου, εἶναι ἡ ἀλλαγὴ τῆς τροφῆς· καὶ ἂν ἐνίοτε συμφέρῃ νὰ ὑποφέρωμεν πολλὰς ἰδιοτροπίας τῆς τροφῆς ἕνεκα τῶν καλῶν ποιότητων τοῦ γάλακτος αὐτῆς, οὐδόλως πρέπει νὰ διατάσωμεν ν' ἀποπέμψωμεν αὐτὴν, ὡςάκις τὸ παιδίον δὲν ἀναπτύσσεται δεόντως, καὶ αἴτιον τούτου ὑποπτευόμεθα τὰς μὴ προσήκουσας ποιότητας τοῦ παρ' αὐτοῦ θηλαζομένου γάλακτος.

Ἐκτός δὲ τῶν περιστάσεων τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς τροφῆς, τῶν ἔξεων αὐτῆς, τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὥς πρὸς τὸ παιδίον, τῶν νοσηρῶν αὐτῆς καταστάσεων, καὶ τῶν κατὰ ποῖον καὶ ποσὸν ἀλλοιώσεων τοῦ γάλακτος, δεόν ν' ἀλλάζωμεν τροφὴν, ὡςάκις τὸ θρεπτὸν αὐτῆς ἰσχυαίνει ἕνεκα διαρροίας ἢ ἐμέτου, εἴτε καὶ ἕνεκα οἰασθήποτε ἑτέρας μὴ καταφανοῦς αἰτίας.

Συμφέρει ἐπίσης ν' ἀλλάζωμεν τὴν τροφὴν, ὡςάκις τὸ παιδίον ἀποποιεῖται ἐπιμόνως νὰ συλλάβῃ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν θηλήν, ἂν καὶ τὸ παιδίον οὐδὲν φέρῃ ἐκ τῶν ἐμποδιζόντων τὸν θηλασμόν διαμάρτημα τῆς διαπλάσεως, ἢ δὲ τροφὴς παρουσιάζει ἀπάσας τὰς ἐπιθυμητὰς γενικὰς καὶ τοπικὰς ποιότητας. Ἡ ἐνστικτος αὕτη ἀποστροφή, τὸ αἴτιον τῆς ὁποίας μᾶς ὑπεκφεύγει πολλάκις, ὁφείλεται ἐνίοτε εἰς δυσάρεστον γεῦσιν τοῦ γάλακτος, ἢ εἰς δυσάρεστον ὀσμὴν, ἀναδιδομένην ὑπὸ τῆς θηλῆς.

Ἡ τροφὴ δεόν νὰ διαιτᾶται ἀναλόγως τῆς κρᾶσεως, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, καὶ πρὸ πάντων τῶν ἔξεων αὐτῆς, εἰς οὐδένα καθυποβιλλομένη πρὸς τοῦτο ὠρισμένον κανόνα. Κατὰ τινὰς ἡ τροφὴ συμφέρει νὰ τρέφῃται ὑπὸ φυτικῶν οὐσιῶν καθόσον διὰ τῆς τροφῆς ταύτης δὲν προσκτᾶται τὸ γάλα ἐρεθιστικῶν ἰδιοτήτων. Κατ' ἄλλους δὲ συμφέρει τοῦναντίον νὰ τρέφῃται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν μᾶλλον ἀντικαταστατικῶν ζωϊκῶν οὐσιῶν καθότι, λέγουσιν οὗτοι, ἡ ᕿνεκα τοῦ θηλασμοῦ σημαντικὴ κατανάλωσις τῶν διαφορῶν ὑλῶν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς τροφῆς ἀπαιτεῖ, πρὸς ἰσοστάθμισιν, καὶ ἀνάλογον ἀντικατάστασιν ἄλλ' ἐπιναλαμβάνομεν, ὅτι ἐπὶ τούτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφέρωμεν ἀπόλυτα παραγγέλματα, καὶ ὅτι δεόν αἱ ἰατρικαὶ ὁδηγαί νὰ διευθύνωνται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς κρᾶσεως, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῶν ἔξεων κτλ. τῆς τροφῆς.

«Ἡ τροφὸς, λέγει ὁ Δωννέ, δύναται νὰ μεταχειρίζηται οἷαν-
 ὅδηποτε τροφίμον οὐσίαν, τὴν ὁποίαν συνείθισε, τοιαύτην δὲ
 τροφήν ἀνέχεται καὶ πέπτει καταλλήλως ὁ στόμαχος αὐτῆς.
 Ἐδὲν ἀπεναντίας ν' ἀποφεύγῃ καὶ τὰς ὡς μᾶλλον ὑγιεινάς
 διαφημιζόμενας τροφὰς μεθ' ὧν δὲν συνεικωθῇ ὁ σῶμαχος αὐ-
 τῆς, καθότι αἱ τοιαῦται τροφαὶ εἰσι συνήθως δι' αὐτάς εἴτε
 ἑλίκαν θρεπτικαὶ εἴτε λίαν διεγερτικαί. Ἡ μόνη δὲ προφύλαξις
 τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λαμβάνῃ εἶναι νὰ μὴ ἐσθῇ ὑπὲρ τὸ
 ἔδον, καὶ νὰ πέπτῃ καλῶς τὰς ἐσθιομένας τροφάς. Ἀνευδοιά-
 ῳτως δὲ ἀντιτάττομαι κατὰ τῆς δοξασίας, ὅτι τροφαὶ τινες
 παύξάνουσιν, ἕτεραι δὲ ἐλαττοῦσι τὴν ἔκρυσιν τοῦ γάλακτος.»

Ἄς ἀποφεύγῃ ὅμως ἡ τροφὸς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ, με-
 τρώς μόνον χρωμένη τῷ οἴνῳ, εἰ εἴθισεν αὐτὴ χρῆσιν αὐτοῦ,
 καθότι τὰ ἐνεργὰ στοιχεῖα τῶν ποτῶν αὐτῶν, μεταβαίνοντα ἐν
 τῷ γάλακτι, ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ λίαν εὐαίσθητου ὀργανισμοῦ
 τοῦ παιδίου ὡς ἀληθῆ δηλητήρια, ἀναπτύσσοντα τὴν μέθην,
 ἐπιφέροντα κωλικούς, ἐκλαμψίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν θάνατον.
 Ἐπιβλαβὴ ἐπίσης εἰσὶ καὶ τὰ ὑπὸ τῆς τροφῆς ἐσθιόμενα ἄφθονα
 ἢ ἰσχυρά καρυκεύματα, καθότι δι' αὐτῶν προσκτᾶται τὸ γάλα
 ἐρεθιστικῶν ιδιοτήτων παραβλαπτουσῶν σφοδρὰ τὸ παιδίον.

Ἐπειδὴ ἐκ τῆς καλῆς ὑγείας τῆς τροφῆς ἐξαρτᾶται κατὰ
 μέγα μέρος καὶ ἡ τοῦ παιδίου, δέον ὅπως λαμβάνῃ αὕτη ἀπά-
 σας τὰς πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας αὐτῆς προσηκούσας φρον-
 τίδας. Δέον ἐπομένως νὰ ἀσκήται ἐν τῷ ἐλευθέρῳ ἀέρι, μετρώς
 ὅμως, ἵνα μὴ ἐξαντλῶνται ὑπὸ τῶν ὑπερβολικῶν μυϊκῶν κινή-
 σεων αἱ διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ γάλακτος χρήσιμα οὐσίαι· διὰ
 τὴν αἰτίαν δὲ ταύτην δέον ν' ἀποφεύγῃ πᾶσαν ἐργώδη ἐργασίαν.

Ἀνάγκη πᾶσα νὰ προφυλάσσῃται ἐκ τῶν αἰφνιδίων παραλ-
 λαγῶν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ ψύχους· καθότι,
 πλὴν τῶν νοσημάτων ἐν οἷς φέρει ἡ κατάψυξις, ἀπωθεῖ προσέτι
 καὶ τὰ ρευστὰ πρὸς τὰ κεντρικὰ ὄργανα, οὗ ἕνεκα τὸ ποσὸν
 τοῦ γάλακτος ἐλαττοῦται.

Τὰ ἐνδύματα αὐτῆς ἔστωσαν ἐπομένως θερμὰ ἀναλόγως τῆς
 ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· δέον δὲ ὅπως μὴ συσφίγγωσι ταῦτα οὐδὲν
 τοῦ σώματος τῆς τροφῆς μέρος, καὶ μὴ συμπίεζωσι τοὺς μα-
 στούς.

Ὁ κοιτῶν αὐτῆς ἔστω εὐρύχωρος καὶ εὐάερος· ὁ εἰς περιω-
 ρισμένον χώρον ταχέως ἀλλοιοῦμενος ἀήρ, ἐν ὥρᾳ ὕπνου μάλι-

στα, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς πολλῶν ἀτόμων ἀποβαίνει ἐπιβλαβέστατος, δηλητήριος τῷ παιδίῳ πρὸ πάντων.

Δέον ἐπίσης ν' ἀποφεύγωσιν αἱ τροφοὶ ὅσον τὸ δυνατόν πᾶσαν αἰτίαν σφοδρῶς διεγείρουσαν τὸν ὀργανισμόν, ἥτοι τὰς ζωντὰς συγκινήσεις, τὰ σφοδρὰ πρὸ πάντων ψυχικὰ πάθη, τροποποιούντα πάραυτα τὴν σύνθεσιν τοῦ γάλακτος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δύνανται νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἐπιβλαβέστατον εἰς τὸ βρέφος, ὡς ἀποδεικνύεται ὑπὸ πολλῶν γεγονότων. Ἐνίοτε μάλιστα ἡ ἔκρυσις τοῦ γάλακτος οὐχὶ μόνον μεταβάλλεται ἀλλὰ καὶ ἐπέχεται αὐτοστιγμὴ.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐν ὥρᾳ θηλασμοῦ κυφορίας δέον ν' ἀποφεύγωσιν αἱ τίτθαι τὴν συνουσίαν. Αἰστέον ὅμως, λέγει ὁ Δοννέ, ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἀποχὴ δὲν εἶναι ἐπίσης ἀδιάφορος εἰς ὅλας »τὰς γυναῖκας, καὶ πολλάκις τούτου ἕνεκα τροφοὶ τινες περιπίπτουσιν εἰς ἀτροφίαν.» Οὐδέποτε ὅμως συμφέρει νὰ προσφέρωσι τὸν μαστὸν αὐτῶν εἰς τὸ παιδίον, πρὶν ἢ κατευνασθῇ ἡ ὑπὸ τῆς συνουσίας ἀναπτυσσομένη διέγερσις τοῦ ὀργανισμοῦ.

Περαινόντες τὰ περὶ τοῦ ἐπὶ μισθῷ θηλασμοῦ παρατηρούμεν, ὅτι παρ' ἡμῖν αἱ τίτθαι λαμβάνονται πάντοτε κατ' οἶκον, καὶ μόνον αἱ μισθοῦμεναι καὶ μήπω ἀπογαλακτίσασαι τὰ τέκνα αὐτῶν τίτθαι ἐμπιστεύονται αὐτὰ εἰς ἑτέραν τροφὴν γαλακτοτροφοῦσαν ταῦτα ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς. Τὸ τοιοῦτον ἀποβαίνει ἐπιβλαβέστατον, θανατηφόρον τοῖς παιδίοις τῶν τιτθῶν· καθότι αἱ συγκατατιθέμεναι νὰ θηλάσωσι πλὴν τοῦ ἰδίου αὐτῶν τέκνου, καὶ ἕτερον, εἰς συνήθως πενέσταται, τρέφονται κακῶς, ἐκτίθενται εἰς ἀπάσας τὰς ἀσταςίας τῆς ἀτμοσφαίρας, καταγίνονται εἰς ἐργοδοστάτας ἐργασίας, κατοικοῦσιν εἰς χθαμαλὰ, ὑγρὰ, ῥυπαρὰ, καὶ λίαν περιωρισμένα οἰκήματα ἐξ ἑνὸς καὶ μόνοις δωματίου, χρησιμεύοντος δι' ἀπάσας τὰς ἀνάγκας τῆς πολλῆς πολυμελοῦς αὐτῶν οἰκογενείας. Τούτων δ' ἕνεκα δὲν ἔχουσι συνήθως αἱ τοιαῦται τροφοὶ τὸ κατάλληλον κατὰ τε ποιὸν καὶ ποσὸν γάλα διὰ τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα, ἅτινα σπανίως ἀντέχουσι περιστοιχούμενα ὑπὸ τοσοῦτων ἐπιβλαβῶν αἰτιῶν, ἐπενεργουσῶν ἔτι δραστηριώτερον ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων παιδίων, ἅτινα πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ πάσης καθαρότητος, περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως ἐντελῶς στεροῦνται, καὶ τρέφονται δι' οὐσιῶν ὅλως δυσαναλόγων πρὸς τὰς πεπτικὰς αὐτῶν δυνάμεις ὀλίγιστον μόνον θηλάζοντα γάλα, καὶ τοῦτο, ὡς προεῖρηται, λίαν ἡλλοιωμένον. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τὰ παιδιά ταῦτα παρὰ

δίδονται εἰς βέβαιον σχεδὸν θάνατον, ἡμεῖς τοῦλάχιστον ὀλίγιστα ἡξεύρομεν ἐπιζήσαντα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα καχεκτικά, ἰσχνὰ δίκην σκελετῶν, καὶ πολλαχῶς πάσχοντα. Πεισίσμεθα δὲ, ὅτι ἡ μεγίστη αὐτῶν θνησιμότης ἤθελεν ἐλαττωθῇ ἐπαισθητῶς, ἂν αἱ μισθούμεναι τροφοὶ εἰσήγαγον τὰ μῆπω ἀπογαλακτισθέντα αὐτῶν τέκνα εἰς τὸ ἐνταῦθα βρεφοκομεῖον, ἐν ᾧ ἤθελον τυγχάνει ἀπασῶν τῶν πρὸς διατήρησιν τῆς υἱείας αὐτῶν φροντίδων. (Ἀκολουθεῖ.)

Ὁ Κ. Φωστηρόπουλος, ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν ἐφευρετῶν νὰ λάβῃ δι' αὐτοὺς προνόμια ἐφευρέσεων ἐν Ἑλλάδι, καὶ παρατηρῶν τὴν παρ' ἡμῖν ἑλλειψιν τοιοῦτου νόμου, δι' ἀναφορὰς τοῦ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ὑπόμνημα περὶ τῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐπικρατείας νόμων, τῶν χορηγούντων προνόμια εἰς τὰς γενομένας ἐφευρέσεις καὶ συγχρόνως μετὰφρασιν τοῦ περὶ τούτου νόμου τῆς Γαλλίας, παρακαλέσας τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν νὰ ἐκδώσῃ ψήρισμα, δι' οὗ νὰ κηρύξῃ νόμον Ἑλληνικὸν τὸν ἀνωτέρω Γαλλικόν, ὡς ἐπραξεν ἄλλοτε ἡ ἀντιβασιλεία διὰ τὸν ἐμπορικὸν νόμον τῆς Γαλλίας.

Ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἀρκούντως σπουδαία, ἀπεφασίσαμεν νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα ἐνθα ἐκτιθενται διὰ μακρῶν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νόμου τούτου, ὅστις κατὰ κακὴν μοῖραν καὶ πρὸς μεγάλην ζημίαν ἐλλείπει ὅλως ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν μας, καίτοι θεωρούμενος συμπλήρωμα αὐτῆς ἀπαραίτητον. Ἡ ἑλλειψὶς τοιοῦτου νόμου μᾶς θέτει εἰς κατωτέραν καὶ αὐτῆς τῆς Τουρκίας θέσιν, διότι ἐκεῖ τοῦλάχιστον ὁ Σουλτάνος, ἔχων νομοθετικὴν δύναμιν, δίδει, ὅταν τῷ ζητηθῶσι προνόμια ἐφευρέσεως. Παρ' ἡμῖν ἡ παρελθούσα δυναστεία ἠθέλησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν φεουδαλικὴν ἐποχὴν διὰ νὰ δύναται νὰ χορηγῇ, μὴ ὑπάρχοντος νόμου, εἰς μόνους τοὺς εὐνοουμένους τῆς ἀποκλειστικῆς καὶ προτιμῆσεως δικαιοῦματα πρὸς ζημίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐκ τοιοῦτου νόμου εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη ὠφελειῶν καὶ τῶν ἐκ τῇ ἐλλείψει αὐτοῦ μεγάλων εἰς ἡμᾶς ζημιῶν, θέλει πεισθῇ ἕκαστος ἐκ τῆς ἀπλῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὑπομνήματος· φέρομεν δὲ εἰς γνῶσιν τῶν ἀναγνώστων μας, ὅτι ἡ ἑλλειψὶς τοῦ νόμου τούτου ὄχι μόνον ὑπῆρξε μέχρι τοῦ-